

ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
(повне найменування вищого навчального закладу)

Філософський факультет
Кафедра загальної та клінічної психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор _____

“ _____ ” _____ 20__ року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

В 13.1 Психологічні проблеми сексології та сексопатології
(шифр і назва навчальної дисципліни)

за освітньо-професійною програмою «**Психологія**»

Перший (бакалаврський) освітній рівень

Галузь знань **05 Соціальні та поведінкові науки**

спеціальність **053 Психологія**
(шифр і назва спеціальності)

факультет **філософський**
(назва інституту, факультету, відділення)

Робоча програма «Психологічні основи сексології та сексопатології» для студентів спеціальності «Психологія», 2017. 24 с.

Розробник:

Федик О.В - кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної та клінічної психології

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри загальної та клінічної психології

Протокол від. “20” вересня 2017 року № 2

Завідувач кафедри загальної та клінічної психології

доктор психологічних наук, професор _____ Москалець В.П.

Схвалено науково-методичною радою філософського факультету

Протокол від “19” жовтня 2017 року № 2

“ _____ ” _____ 2017 року

Голова _____ Пятківський Р.О.

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 05 Соціальні та поведінкові науки	<i>Вибіркова</i>	
	Спеціальність 053 Психологія		
Модулів		Рік підготовки:	
Змістових модулів		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання _____		Семестр	
Загальна кількість годин –180		3-й	3-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студента – Мова навчання: українська	Освітній рівень: Перший (бакалаврський)	30 год.	14 год.
		Практичні, семінарські	
		30 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		120 год.	160 год.
		Індивідуальні завдання: год.	
Вид контролю: залік			

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета:

- ознайомити студентів з основними медико-біологічними та психологічними аспектами сексології;
- з'ясувати предмет та завдання сексології як науки;
- сформулювати наукове бачення у студентів проблеми норми, аномалії, патології у сексології;
- ознайомити студентів з основними напрямками дослідження проблеми порушень психосексуального розвитку;
- сформулювати відповідні знання про основні прояви нормальної сексуальності у чоловіків і жінок;

Завдання:

- ознайомити студентів з основними поняттями сексології та навчити використовувати їх при опрацюванні наукової літератури;
- розкрити загальні і специфічні закономірності сексуального і аномального сексуального розвитку;
- ознайомити студентів із сутністю понять «секс», «стать», «сексуальність» у різних медико-біологічних та психологічних концепціях;
- сформуванати у студентів своє наукове бачення проблеми відхилень в сексуальному розвитку та їх впливу на формування особистості;
- ознайомити студентів з основними методиками експериментальної сексології і специфікою проведення психологічних досліджень;
- розкрити сутність основних девіацій психосексуального розвитку;
- ознайомити студентів з основними чинниками здорового способу життя та їх впливу на генітальне, соматичне і сексуальне здоров'я;
- розкрити сутність основних порушень сексуальної поведінки;
- розкрити сутність любові як соціально-психологічного феномену.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- Медико-біологічні та психологічні аспекти сексології;
- предмет та завдання сексології як галузі знань;
- історію становлення та розвитку сексології як науки;
- історію статевих взаємовідносин у різні часи і в різних народів;
- прояви та види психосексуальних розладів;
- особливості нейрогуморальної регуляції сексуальних реакцій;
- чинники, що впливають на збереження репродуктивного здоров'я;
- основні чинники та ознаки здорового способу життя;
- рівні розвитку сексуальної свідомості та їх взаємозв'язок із сексуальним статусом суспільства;
- основні методи та прийоми статевого виховання;
- особливості статевої соціалізації;
- основні шляхи становлення сексуальної свідомості;

вміти:

- використовувати стратегію психологічного дослідження для встановлення чинників сексуальних розладів;
- формувати тактику психологічного дослідження в залежності від задач, які вирішуються в руслі сексології;
- використовувати методи психо- та патопсихологічного дослідження;
- використовувати принципи аналізу даних психологічного дослідження;
- використовувати техніку інтерпретації даних психологічного дослідження.

Загальні компетентності:

здатність здійснювати теоретичний аналіз проблем;
здатність використовувати при вирішенні професійних завдань критичне та аналітичне мислення;
здатність проведення психологічного дослідження сексуальності на належному рівні;
здатність використання існуючих методів секс-терапії;
здатність здійснювати аналіз психологічних аспектів чоловічої і жіночої сексуальності;
розуміння вікових особливостей сексуальної поведінки, психогенних сексуальних розладів

Спеціальні компетентності:

здатність виділяти, обробляти, аналізувати сучасні підходи щодо сексуальності;
здатність обирати оптимальні методи дослідження сексуальних розладів;
здатність обробляти результати досліджень, аналізувати їх з урахуванням актуальних наукових і практичних джерел;
здатність формувати індивідуальні прийоми статевого виховання;
здатність оперувати методами психологічного впливу на сексуальну поведінку;
здатність і вміння опанувати основні підходи та концепції формування сексуальної культури

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. ОСНОВИ СЕКСОЛОГІЇ

Тема 1. Історія сексології. Сексологія як галузь наукових знань

Сексологія - галузь наукових знань про біологічні, психічні та соціальні аспекти статевого стосунку. Місце сексології у системі наук. Міждисциплінарні зв'язки сексології. Внутрішньодисциплінарні тенденції. Актуальність сексологічних досліджень.

Аспекти сексуальності (біологічний, психологічний, соціальний, клінічний, поведінковий).

Чотири періоди розвитку сексології: доісторичний; період спостереження та донаукових досліджень; період досексологічних знань, період сексологічних знань.

Методи сексологічних досліджень. Проблеми й обмеження сексологічних досліджень.

Література:

1. *Акімова Л. Н.* Психология сексуальности. - Одесса: СМІЛ, 2005. - 198 с.
2. *Имелинский К.* Сексология и сексопатология. – М., 1986.
3. *Кащенко Е.А.* Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
4. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
5. *Кон И.С.* Введение в сексологию. – М., 1988.
6. *Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П.* Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
7. *Лев-Старович З.* Секс в культурах мира. – М., 1991.
8. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. – М., 1998.
9. Персональний сайт І.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
10. Сексология: Хрестоматия / Под науч. ред. Д.Н. Исаева. – СПб., 2001.
11. *Тэннэхилл Р.* Секс в истории. – М., 1995.

Тема 2. Анатомо-фізіологічні складові сексуальної поведінки. Психофізіологія сексуальності.

Анатомія і фізіологія статевих органів. Основні форми статевого життя людини (за А.Кінзі, за Г.С.Васильченком): Екстрагенітальні форми статевого життя. Генітальні форми статевого життя. Сурогатні та вікарні (замісні) форми статевої активності; сурогатні форми коїтусу, нормативний гетеросексуальний коїтус; орально-генітальні (лабіогенітальні) контакти (кейра, феляція, кунілінгус); сексуальні дії з тваринами.

Психофізіологія статевого акту (дослідження У. Мастерса і В. Джонсон). Стадії циклу сексуальних реакцій.

Стадії копулятивного циклу (Г.С. Васильченко) чоловіка: нейрогуморальна готовність, психічна, ерекційна, копулятивна (фрикційна), еякуляторна, рефрактерна. Складові копулятивного циклу чоловіка (Г.С. Васильченко): нейрогуморальна, психічна, ерекційна, еякуляторна.

Основні прояви нормальної сексуальності у жінок та чоловіків.

Література:

1. *Акімова Л. Н.* Психологія сексуальності. – Одеса, 2005.
2. *Имелинский К.* Сексология и сексопатология. – М., 1986.
3. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
4. *Кон И.С.* Введение в сексологию. – М., 1988.
5. *Кришталь В.В.* Сексуальна гармонія подружньої пари. – К., 1990.
6. *Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П.* Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
7. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. – М., 1998.
8. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
9. Сексология: Хрестоматия / Под науч. ред. Д.Н. Исаева. – СПб., 2001.

Тема 3. Психосексуальний розвиток

Психосексуальний розвиток та статеві соціалізація. Поняття статі та статево-рольових стереотипів. Формування статі. Генетична стать, генітальна стать гаметна стать, гормональна стать, громадянська (паспортна) стать, стать ідентифікації, соматична (морфологічна) стать, психологічна стать. Етапи формування і прояви сексуальності. Етапи психосексуального розвитку за У. Мастерсом і В. Джонсон. Дитяча сексуальність. Сексуальність підлітків. Сексуальність дорослої людини.

Стадії індивідуальної еволюції лібідо: понятійна, романтична, еротична, сексуальна, зрілої сексуальності.

Етапи психосексуального розвитку за Г.С. Васильченком. Парапубертат. Статева ідентифікація. Препубертат. Статева стереотипізація. Пубертат. Підліткові поведінкові реакції. Формування скерованості потягу. Перехідний період розвитку сексуальності. Сексуальний ексцес. Умовно-фізіологічний ритм. Період зрілої сексуальності. Інволюційний період. Менопауза. Клімактеричний період.

Література:

1. *Имелинский К.* Сексология и сексопатология. – М., 1986.
2. *Каган В.Е.* Воспитателю о сексологии. – М., 1991.
3. *Каган В.Е.* Психосексуальное воспитание детей и подростков. – Ленингр., 1990.

4. *Кащенко Е.А.* Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
5. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
6. *Кон И.С.* Введение в сексологию. – М., 1988.
7. *Кон И.С.* Психология ранней юности. – М., 1989.
8. *Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П.* Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
9. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. – М., 1998.
10. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
11. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
12. Сексология: Хрестоматия / Под науч. ред. Д.Н. Исаева. – СПб., 2001.

Тема 4. Статева конституція чоловіка і жінки

Відносність норми у сексології. Види сексуальної норми. Статева конституція, її функціональне значення. Векторна шкала визначення статевої конституції чоловіків.

Обумовлені генотипом вектори: пробудження лібідо, перша еякуляція (роки), трохантерний індекс (відношення зросту до довжини ноги), оволосіння. Конституційно-модельовані вектори.

Векторна шкала визначення статевої конституції жінки: менструальна функція (перша менструація у віці (роки), регулярність менструацій), дітородна функція (термін настання вагітності після початку статевого життя; характер перебігу вагітності)

Література:

1. *Акимова Л. Н.* Психология сексуальности. - Одесса: СМІЛ, 2005. - 198 с.
2. *Имелинский К.* Сексология и сексопатология. – М., 1986.
3. *Кащенко Е.А.* Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
4. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
5. *Кон И.С.* Введение в сексологию. – М., 1988.
6. *Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П.* Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
7. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. – М., 1998.
8. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
9. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
10. Сексопатология: Справочник / Под ред. Г.С. Васильченко. – М., 1990.

Тема 5. Основні рівні розвитку сексуальної свідомості і їх взаємозв'язок із сексуальним статусом суспільства.

Особливості розвитку та становлення статевої свідомості у чоловіків у різні вікові періоди. Особливості розвитку та становлення статевої свідомості у жінок у різні вікові періоди. Орієнтовні схеми розвитку статевої свідомості. Роль та значення статевого виховання, статевої соціалізації для формування статевої свідомості. Поняття та динаміка розвитку статевої самосвідомості. Основні етапи розвитку статевої самосвідомості та їх характеристика. Вплив соціального середовища на психосексуальний розвиток і формування статі людини. Основні цілі та чинники статевого виховання та їх

характеристика. Установки і цінності як детермінанти статевого виховання. Основні види установок та їх характеристика. Основні принципи статевого виховання та їх характеристика. Основні методи та прийоми статевого виховання.

Література:

1. *Акімова Л. Н.* Психологія сексуальності. - Одеса: СМІЛ, 2005. - 198 с.
2. *Бэрн Э.* Секс в человеческой любви. – М., 1991.
3. *Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В.* Медицинская сексология. – Саратов, 1990.
4. *Имелинский К.* Сексология и сексопатология. – М., 1986.
5. *Кащенко Е.А.* Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
6. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
7. *Кон И.С.* Введение в сексологию. – М., 1988.
8. *Кон И.С.* Вкус запретного плода. – М., 1997.
9. *Кришталь В.В.* Сексуальна гармонія подружньої пари. – К., 1990.
10. *Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П.* Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
11. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. – М., 1998.
12. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
13. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
14. Русский медицинский сервер <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
15. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
16. Сексопатология: Справочник / Под ред. Г.С. Васильченко. – М., 1990.
17. Сексология: Хрестоматия / Под науч. ред. Д.Н. Исаева. – СПб., 2001.
18. *Сосновский А.* Лики любви. – М., 1992.

Тема 6. Кохання. Інтимна близькість та навички комунікації.

Види любові (за Д. Лі). Теорії кохання: двофакторна модель емоцій, теорія Р. Стернберга, теорія прив'язаності. Романтичне кохання. Поняття лімерентності (Д. Теннов). Любов-дружба. Біологічна складова кохання. Кохання і сексуальні стосунки. Кохання та шлюб. Компоненти міжособистісної інтимності. Особливості інтимності чоловіків і жінок. Проблеми інтимної близькості. Процес комунікації.

Література:

1. *Акімова Л. Н.* Психологія сексуальності. - Одеса: СМІЛ, 2005. - 198 с.
2. *Бэрн Э.* Секс в человеческой любви. – М., 1991.
3. *Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В.* Медицинская сексология. – Саратов, 1990.
4. *Имелинский К.* Сексология и сексопатология. – М., 1986.
5. *Кащенко Е.А.* Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
6. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
7. *Кон И.С.* Введение в сексологию. – М., 1988.
8. *Кон И.С.* Вкус запретного плода. – М., 1997.
9. *Кришталь В.В.* Сексуальна гармонія подружньої пари. – К., 1990.
10. *Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П.* Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
11. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. – М., 1998.

12. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
13. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
14. Русский медицинский сервер <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
15. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
16. Сексопатология: Справочник / Под ред. Г.С. Васильченко. – М., 1990.

ТЕМА 7. Соціокультурні та психологічні аспекти чоловічої та жіночої сексуальності.

Соціокультурний науковий напрямок дослідження сексуальності. Диференціація гендерних ролей (теорія конфлікту) Р.Коллінза. Теорія соціальної диференціації статевих ролей Дж.Смелзер. Полісемантичність статевого символізму. Психологічні аспекти сексуальності.

Література:

1. Акимова Л. Н. Психология сексуальности. - Одесса: СМІЛ, 2005. - 198 с.
2. Бэрн Э. Секс в человеческой любви. – М., 1991.
3. Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В. Медицинская сексология. – Саратов, 1990.
4. Имелинский К. Сексология и сексопатология. – М., 1986.
5. Кащенко Е.А. Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
6. Келли Гери Ф. Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.

ТЕМА 8. Сексуальна норма. Сексуальний темперамент. Сексуальний сценарій.

Поняття норми у сексології. Характеристика індивідуальної норми. Складові компоненти партнерської норми. Показники сексуального темпераменту. Сексуальна сумісність. Типи сексуального темпераменту. Когнітивні компоненти сексуального сценарію. Класифікація сексуального сценарію. Зв'язок сексуального сценарію та сексуальної поведінки. Мотиваційні схеми сексуальної поведінки. Сексуальний сценарій у системі загальних регуляторних механізмів особистості.

Література:

1. Акимова Л. Н. Психология сексуальности. - Одесса: СМІЛ, 2005. - 198 с.
2. Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В. Медицинская сексология. – Саратов, 1990.
3. Имелинский К. Сексология и сексопатология. – М., 1986.
4. Кащенко Е.А. Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
5. Келли Гери Ф. Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
6. Кон И.С. Введение в сексологию. – М., 1988.
7. Кришталь В.В. Сексуальна гармонія подружньої пари. – К., 1990.
8. Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П. Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
9. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р. Основы сексологии. – М., 1998.
10. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
11. Русский медицинский сервер <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
12. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
13. Сексология: Хрестоматия / Под науч. ред. Д.Н. Исаева. – СПб., 2001.

**Тема 9. Чотирьохфакторна системна концепція сексуального здоров'я.
Механізми психологічного захисту.**

Роль психологічних чинників у генезі порушення сексуального здоров'я. Інтраіндивідуальна, інтеріндивідуальна, метаіндивідуальна підсистеми особистості. Системоутворюючі якості психосексуального розвитку. Сексуальна настанова, потреба, сексуальна мотивація, еротика та сексуальне задоволення. Типи маніпуляцій з об'єктом при психологічній переробці негативних чинників.

Змістовий модуль 2. ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СЕКСОЛОГІЇ

Тема 9. Види сексуальної поведінки. Гетеросексуальність. Гомо-, бісексуальність. Секс наодинці.

Форми гетеросексуальної поведінки. Історія гомосексуалізму та еволюція ставлення до нього. Походження гомосексуальності. Біологічні теорії: генетична, близнюкові дослідження гормональна. Психологічні теорії: теорія З.Фрейда, І. Кона, поведінкова теорія, теорія Стормза, І. Бібера. Сексуальна техніка геїв і лесбіянок.

Сучасний погляд і функції сексуальної самостимуляції. Мастурбація. Сексуальне збудження і сон. Сексуальні фантазії. Особливості сексуальних фантазій чоловіків і жінок. Функції сексуальних фантазій. Патологічні фантазії.

Еротика та порнографія: суть, відмінності, особливості та соціальні і психологічні функції.

Література:

1. *Акімова Л. Н.* Психология сексуальности. - Одесса: СМІЛ, 2005. - 198 с.
2. *Бэрн Э.* Секс в человеческой любви. – М., 1991.
3. *Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В.* Медицинская сексология. – Саратов, 1990.
4. *Ворник Б.М.* Расстройства половой идентификации. – Киев, 1998.
5. *Имелинский К.* Сексология и сексопатология. – М., 1986.
6. *Каган В.Е.* Воспитателю о сексологии. – М., 1991.
7. *Каган В.Е.* Психосексуальное воспитание детей и подростков. – Ленингр., 1990.
8. *Кащенко Е.А.* Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
9. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
10. *Кон И.С.* Введение в сексологию. – М., 1988.
11. *Кон И.С.* Вкус запретного плода. – М., 1997.
12. *Кон И.С.* Лунный свет на заре. – М., 1988.
13. *Кон И.С.* Психология ранней юности. – М., 1989.
14. *Краффт-Эбинг Р.* Сексуальные катастрофы. – Минск, 1994.
15. *Кришталь В.В.* Сексуальна гармонія подружньої пари. – К., 1990.
16. *Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П.* Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
17. *Лев-Старович З.* Секс в культурах мира. – М., 1991.
18. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. – М., 1998.
19. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>

20. Психосексологія: Хрестоматія / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
21. Русский медицинский сервер <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
22. Сайт “Сексологія і сексуальне здоров’я” <http://autoeros.stealth.ru/>
23. Сексопатологія: Справочник / Под ред. Г.С. Васильченко. – М., 1990.
24. Сексологія: Хрестоматія / Под науч. ред. Д.Н. Исаева. – СПб., 2001.
25. *Сосновский А.* Лики любви. – М., 1992.
26. *Тэннэхилл Р.* Секс в истории. – М., 1995.

Тема 10. Захворювання, що передаються статевим шляхом.

Захворювання, що передаються статевим шляхом (ЗПСШ)

Особливості перебігу, діагностики та лікування ЗПСШ (хламідійні інфекції, м’який шанкр, генітальний герпес, вірусний гепатит, гострокінцеві конділоми, контагіозний моллюск, плоскі, трихомонадні інфекції, кандидози, вагініт, бактерійний вагіноз). Особливості вірусних ЗПСШ. Невиліковні вірусні захворювання, які передаються статевим шляхом.

Психологічні та соціальні аспекти ЗПСШ та їх лікування.

Походження, біологія ВІЛ. Шляхи передачі, профілактика СНІДу. Виявлення, періоди ВІЛ-інфекції. Лікування.

Література:

1. *Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В.* Медицинская сексологія. – Саратов, 1990.
2. *Имелинский К.* Сексологія і сексопатологія. – М., 1986.
3. *Кащенко Е.А.* Основы социокультурной сексологіи. – М., 2002.
4. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологіи. – Санкт-Петербург, 2000.
5. *Кон И.С.* Введение в сексологію. – М., 1988.
6. *Кон И.С.* Вкус запретного плода. – М., 1997.
7. *Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П.* Популярно о сексологіи. – Киев, 1988.
8. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологіи. – М., 1998.
9. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
10. Психосексологія: Хрестоматія / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
11. Русский медицинский сервер <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
12. Сайт “Сексологія і сексуальне здоров’я” <http://autoeros.stealth.ru/>
13. Сексопатологія: Справочник / Под ред. Г.С. Васильченко. – М., 1990.
14. Сексологія: Хрестоматія / Под науч. ред. Д.Н. Исаева. – СПб., 2001.

Тема 11. Сексуальні розлади. Розлади сексуальної переваги. Розлади статевої ідентифікації (РСІ)

Сексуальні розлади. Сучасні підходи до розуміння сексуальних розладів. Сексуальна орієнтація. Психологічні аспекти патогенезу сексуальних розладів. Етіологія сексуальних розладів.

Сексуальні розлади, не зумовлені органічними ураженнями чи хворобами (відсутність інтересу; відсутність задоволення; відсутність фізіологічних реакцій,

необхідних для ефективної сексуальної взаємодії; неможливість контролювати чи переживати оргазм).

Порушення пренатальної статевої диференціації. Гермафродитизм і псевдогермафродитизм. Синдром домініканської республіки. Синдром тестикулярної фемінізації, андрогенітальний синдром. Розлади сексуальної переваги: фетишизм, ексгібіціонізм, вуайєризм, педофілія, садомазохізм.

Визначення сексуальних девіацій (парафілій). Загальні ознаки парафілій. Причини парафілій. Фетишизм. Ексгібіціонізм. Трансвестизм. Вуайєризм. Зоофілія. Садизм і мазохізм. Непристойні телефонні дзвінки. Фроттеризм. Педофілія. Види педофілів. Групи чинників, що впливають на розвиток педофілії. Гіперсексуальність та сексуальна аддикція. Стадії розвитку сексуальної аддикції. Характерні ознаки сексуальної аддикції. Розлади статевої ідентифікації. Психологічні та поведінкові розлади, пов'язані зі статевим (психосексуальним) розвитком та статевою орієнтацією.

Література:

1. Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В. Медицинская сексология. – Саратов, 1990.
2. Ворник Б.М. Расстройства половой идентификации. – Киев, 1998.
3. Имелинский К. Сексология и сексопатология. – М., 1986.
4. Кащенко Е.А. Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
5. Келли Гери Ф. Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
6. Кон И.С. Введение в сексологию. – М., 1988.
7. Кон И.С. Вкус запретного плода. – М., 1997.
8. Кон И.С. Лунный свет на заре. – М., 1988.
9. Краффт-Эбинг Р. Сексуальные катастрофы. – Минск, 1994.
10. Лев-Старович З. Секс в культурах мира. – М., 1991.
11. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р. Основы сексологии. – М., 1998.
12. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
13. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
14. Русский медицинский сервер. <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
15. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
16. Сексопатология: Справочник / Под ред. Г.С. Васильченко. – М., 1990.
17. Сосновский А. Лики любви. – М., 1992.

ТЕМА 12. Сучасні погляди на причини та умови розвитку розладів статевої ідентифікації. Методи дослідження пацієнтів з РСІ.

Клінічна та соціально-психологічна оцінка транссексуалізму. Соціально-психологічні аспекти трансвестизму. Клінічна та соціально-психологічна оцінка гомосексуалізму. Медико-психологічна допомога особам з РСІ.

Література:

1. Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В. Медицинская сексология. – Саратов, 1990.
2. Ворник Б.М. Расстройства половой идентификации. – Киев, 1998.
3. Имелинский К. Сексология и сексопатология. – М., 1986.
4. Кащенко Е.А. Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
5. Келли Гери Ф. Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
6. Кон И.С. Введение в сексологию. – М., 1988.
7. Кон И.С. Вкус запретного плода. – М., 1997.
8. Кон И.С. Лунный свет на заре. – М., 1988.
9. Краффт-Эбинг Р. Сексуальные катастрофы. – Минск, 1994.
10. Лев-Старович З. Секс в культурах мира. – М., 1991.
11. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р. Основы сексологии. – М., 1998.
12. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
13. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
14. Русский медицинский сервер. <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
15. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
16. Сексопатология: Справочник / Под ред. Г.С. Васильченко. – М., 1990.

ТЕМА 13. Складові сімейно-сексуальної гармонії та дисгармонії. Сексуально-еротична адаптація статей.

Сприятливий психологічний клімат в сім'ї, дотримання правил гігієни, нормальні побутові умови, раціональне харчування. Позитивний вплив статевого життя на здоров'я, життєвий тонус, людську гідність, творче надхнення, позитивні емоції, недостатність яких може відобразитися на життєдіяльності організму. Детальне вивчення статевої стосунків для спеціаліста в розділі статевої хвороб та практичний зміст, що дозволяє зрозуміти патогенетичні і епідеміологічні особливості патологічних процесів.

Література:

1. Ворник Б.М. Расстройства половой идентификации. – Киев, 1998.
2. Имелинский К. Сексология и сексопатология. – М., 1986.
3. Кащенко Е.А. Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
4. Келли Гери Ф. Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
5. Кон И.С. Введение в сексологию. – М., 1988.
6. Кон И.С. Вкус запретного плода. – М., 1997.
7. Кон И.С. Лунный свет на заре. – М., 1988.
8. Краффт-Эбинг Р. Сексуальные катастрофы. – Минск, 1994.
9. Лев-Старович З. Секс в культурах мира. – М., 1991.
10. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р. Основы сексологии. – М., 1998.
11. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
12. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>

ТЕМА 14. Сексуальні девіації. Судова сексологія.

Проблема боротьби з насильницькими злочинами, що здійснюються на сексуальному ґрунті. Актуальність проблеми на сучасному етапі становлення в Україні політичної, економічної і соціальної сферах. Кількісні та якісні зміни в кримінологенній ситуації, що

сприяють породженню проявів сексуального насильства. Насильницькі злочини, що вчиняються на сексуальному ґрунті. Формування девіантної мотивації сексуальної поведінки. Сексуальні девіації за способом реалізації сексуальних дій та за об'єктом потягу. Судово-медична експертиза з питань пов'язаних із встановленням статі. Судова експертиза девіацій сексуальної поведінки. Запобігання сексуальним злочинам. Судово-медична експертиза з питань статі, девіацій статевої поведінки, статевого насильства. Симптоми різних клінічних форм і проявів девіацій та інших розладів статевої та сексуальної орієнтації. Виявлення скарг, збирання анамнезу захворювання, сексологічного анамнезу та анамнезу життя. Виявлення спадкової схильності, вплив зовнішнього середовища та ендогенних факторів, перенесених захворювань, прийому ліків, умов життя.

Література:

1. *Ворник Б.М.* Расстройства половой идентификации. – Киев, 1998.
2. *Имелинский К.* Сексология и сексopatология. – М., 1986.
3. *Кащенко Е.А.* Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
4. *Келли Гери Ф.* Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
5. *Кон И.С.* Введение в сексологию. – М., 1988.
6. *Кон И.С.* Вкус запретного плода. – М., 1997.
7. *Кон И.С.* Лунный свет на заре. – М., 1988.
8. *Краффт-Эбинг Р.* Сексуальные катастрофы. – Минск, 1994.
9. *Лев-Старович З.* Секс в культурах мира. – М., 1991.
10. *Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р.* Основы сексологии. – М., 1998.
11. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
12. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченюк / <http://www.myword.ru>

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	Усього	у тому числі					Усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. ОСНОВИ СЕКСОЛОГІЇ												
Історія сексології. Сексологія як галузь науки.	4	2	2			8	1	1				12
Анатомо-фізіологічні складові сексуальної поведінки. Психофізіологія сексуальності.	2	2	2			8	1	1				10
Психосексуальний розвиток.	6	2	2			8	2	1	1			10
Статева конституція чоловіка і жінки	4	2	2			8	1					10
Основні рівні розвитку	6	2	2			8	2	1	1			12

сексуальної свідомості і їх взаємозв'язок із сексуальним статусом суспільства.												
Соціокультурні та психологічні аспекти чоловічої та жіночої сексуальності.	2	2	2				2	1	1			12
Кохання. Інтимна близькість та навички комунікації.	2	2	2				1	1				10
Сексуальна норма. Сексуальний темперамент. Сексуальний сценарій.	2	2	2				1	1	1			12
Складові сімейно-сексуальної гармонії та дисгармонії. Сексуально-еротична адаптація статей.	2	2	2				1	1				12
Разом – за модуль 1	30	18	18				34	12	8	4		100
Змістовий модуль 2. ПСИХОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СЕКСУАЛЬНОСТІ												
Сексуальна гармонія та дисгармонія подружньої пари.	6	2	2				4	1	1			10
Види сексуальної поведінки. Гетеросексуальність, гомо-,бісексуальність. Секс наодинці.	4	2	2				4	2	1			10
Захворювання, що передаються статевим шляхом. СНІД.	4	2	2				2	1	1			10
Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади. Розлади сексуальної переваги. Розлади статевої ідентифікації (PCI)	6	2	2				6	2	1			10

Сучасні погляди на причини та умови розвитку розладів статевої ідентифікації. Методи дослідження пацієнтів з РСІ.	4	2	2			6	1	1				10
Сексуальні девіації. Судова сексологія.	6	2	2				1	1				10
Разом – за модуль2	30	12	12			22	8	6	2			60
Усього годин	60	30	30			120	20	14	6			160

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Історія сексології. Сексологія як галузь науки.	2
2	Біологічні основи сексуальності. Психофізіологія сексуальності.	2
3	Психосексуальний розвиток. Сексуальна норма і патологія. Статева конституція.	2
4	Репродукція. Попередження вагітності. Переривання вагітності. Безпліддя, його види і причини. Допоміжні засоби репродукції	2
5	Психологічні аспекти сексуальності. Кохання. Інтимна близькість та навички комунікації. Сексуальна гармонія та дисгармонія подружньої пари.	2
6	Види сексуальної поведінки. Гетеро-сексуальність, гомо-, бсексуальність. Секс наодинці.	2
7	Захворювання, що передаються статевим шляхом. СНІД.	2
8	Сексуальна агресія. Інцест. Сексуальні девіації. Розлади статевої ідентифікації.	2
9	Теорії кохання. Романтичне кохання. Любов-дружба.	2
10	Сексуальний темперамент	2
12	Сексуальний сценарій	2
13	Чотирьохфакторна системна концепція сексуального здоров'я	2
14	Психопрофілактика порушень сексуального здоров'я	2
15	Дослідження структури особистості сексологічних хворих та лікування сексуальних розладів	4
	Разом	30

6. Теми практичних занять

-

7. Теми лабораторних занять

-

8. Самостійна робота (денна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Чотири періоди розвитку сексології: доісторичний; період спостереження та донаукових досліджень; період досексологічних знань, період сексологічних знань	4
2	Біологічні основи сексуальності. Психофізіологія сексуальності.	4
3	Психосексуальний розвиток. Сексуальна норма і патологія. Статева конституція.	4
4	Репродукція. Попередження вагітності. Переривання вагітності. Безпліддя, його види і причини. Допоміжні засоби репродукції	4
5	Психологічні аспекти сексуальності. Кохання. Інтимна близькість та навички комунікації. Сексуальна гармонія та дисгармонія подружньої пари.	6
6	Теорії кохання. Романтичне кохання. Любов-дружба.	8
7	Біологічна складова кохання. Кохання і секс. Кохання та шлюб.	6
8	Інтимна близькість та навички комунікації. Сексуальна гармонія та дисгармонія подружньої пари.	4
9	Різниця між статями в інтимних відносинах. Проблеми інтимної близькості. Процес комунікації.	4
10	Компоненти сексуальної гармонії подружньої пари: соціально-психологічна, психологічна, сексуально-поведінкова, сексуально-фізіологічна взаємна адаптація.	4
11	П'ять шлюбних факторів, їх значимість та практична оцінка (Г.С.Васильченко): фізичний; матеріальний; культурний; сексуальний; психологічний.	4
12	Механізми психологічного захисту при сексуальній дисгармонії подружньої пари. Варіанти сексуальної дисгармонії подружньої пари.	4
13	Види сексуальної поведінки. Гетеро-сексуальність, гомо-, бісексуальність. Секс наодинці.	4
14	Захворювання, що передаються статевим шляхом. СНІД.	6
15	Сексуальна агресія. Інцест.	6
16	Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади. Сексуальна дисфункція.	4
17	Сучасні погляди на причини та умови розвитку розладів статевої ідентифікації.	4
18	Методи дослідження пацієнтів з РСІ. Клінічна та соціально-психологічна оцінка транссексуалізму.	4
19	Клінічна та соціально-психологічна оцінка гомосексуалізму. Медико-психологічна допомога особам з РСІ.	6
20	Психотерапія сексуальних розладів. Сексуальна терапія.	4
21	Структурний аналіз сексуальних розладів. Основні особливості та загальні принципи терапії сексуальних розладів.	6

22	Особливості індивідуальної та подружньої терапії сексуальних розладів. Сімейно-сексуальні дисгамії. Сімейна психотерапія в реабілітації сексуальних розладів.	4
23	Сексуальні девіації. Розлади статевої ідентифікації.	4
24	Сексуальність і культура. Соціокультурний підхід в сексології. Відображення поглядів на сексуальність в міфології.	4
25	Транскультуральні відмінності у ставленні до сексуальності. Сексуальні символи в традиціях, звичаях, обрядах, фольклорі, літературі, мистецтві.	4
26	Особливості сексуальних норм різних часів та народів. Сучасні особливості ставлення до сексуальності	4
	Разом	120

8а. Самостійна робота (заочна форма)

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Сексуальність: визначення, формування, моделі. Сексуальність і тілесність. Аспекти сексуальності. Нормальні прояви та особливості сексуальності жінок і чоловіків	10
2.	Теорії кохання. Романтичне кохання. Любов-дружба.	4
3.	Інтимна близькість та навички комунікації. Сексуальна гармонія та дисгармонія подружньої пари.	6
4.	Теорії кохання. Романтичне кохання. Любов-дружба.	4
5.	Психосексуальний розвиток. Сексуальна норма і патологія. Статева конституція.	6
6.	Психосексуальний розвиток, його розлади. Стадії індивідуальної еволюції лібідо. Порушення формування сексуальності	10
7.	Психологічні аспекти сексуальності. Кохання. Інтимна близькість та навички комунікації. Сексуальна гармонія та дисгармонія подружньої пари.	8
8.	Механізми психологічного захисту при сексуальній дисгармонії подружньої пари. Варіанти сексуальної дисгармонії подружньої пари.	8
9.	Методи дослідження пацієнтів з РСІ. Клінічна та соціально-психологічна оцінка транссексуалізму.	10
10.	Сексуальна норма і патологія. Відносність норми. Вікові аспекти норми. Сексуальність і культура. Еротика, порнографія, проституція і сексуальність	8
11.	Сексуальне здоров'я та сексуальні розлади. Сексуальна дисфункція. Статеві розлади у чоловіків і жінок: психологічні причини і психологічні методи лікування. Психотерапія сексуальних розладів. Види сексотерапії	6
12.	Статева конституція. Інтегральна шкала статевої конституції. Захворювання, що передаються статевим шляхом. Психологічні аспекти безпліддя і переривання вагітності	8

13.	Розлади скерованості потягу. Гетеросексуальність, гомо-, бісексуальність. Самостимуляція як нормальний прояв сексуальності. Типи, функції мастурбації. Розлади сексуальної поведінки. Сексуальні девіації. Розлади статевої ідентифікації	8
14.	Еротика та порнографія: суть, відмінності, особливості та соціальні і психологічні функції.	8
15.	Сексуальна агресія: види, причини наслідки. Інцест. Психологічні наслідки і робота із жертвами інцесту	6
16.	Особливості індивідуальної та подружньої терапії сексуальних розладів. Сімейно-сексуальні дисгамії. Сімейна психотерапія в реабілітації сексуальних розладів.	6
17.	Психотерапія сексуальних розладів. Сексуальна терапія.	8
18.	Структурний аналіз сексуальних розладів. Основні особливості та загальні принципи терапії сексуальних розладів.	
19.	Гармонія і дисгармонія подружньої пари. Інтимність, дружба, кохання, сексуальні стосунки. Фізіологія кохання. Вплив алкоголю і наркотиків на сексуальність	8
20.	Сексуальність при психічних розладах. Сексуальність і соматичні захворювання	10
21.	Сексуальна норма і патологія. Відносність норми. Сексуальність і культура	4
22.	Транскультуральні відмінності у ставленні до сексуальності. Сексуальні символи в традиціях, звичаях, обрядах, фольклорі, літературі, мистецтві.	6
23.	Особливості сексуальних норм різних часів та народів. Сучасні особливості ставлення до сексуальності	8
	Разом	160

9. Індивідуальні завдання

Не передбачені

10. Методи навчання

1. Лекція (лекція-бесіда, лекція-дискусія). В ході лекцій за характером логіки пізнання впроваджуються аналітичний, індуктивний та дедуктивний методи. За рівнем самостійної розумової діяльності – проблемний виклад та частково-пошуковий метод.
2. Семінарські заняття, які включають семінари-повторення і систематизації знань та семінари вивчення нового матеріалу. За формою проведення - семінар-бесіда; семінар-обговорення (реферативний).

11. Методи контролю

Поточний та підсумковий контроль

Форми поточного контролю: усне опитування, перевірка конспектів, перевірка завдання практичної роботи.

Форма підсумкового контролю:

для денної форми навчання – залік;

для заочної форми навчання – залік.

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Оцінювання знань студента здійснюється за 100-бальною шкалою:

- максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів з дисципліни, яка завершується заліком, становить: за поточну успішність – до 100 балів, на заліку (якщо студент не набрав достатньої кількості балів) – 20 балів.
- Поточний контроль рівня засвоєння навчального матеріалу дисципліни оцінюється за десятибальною шкалою. Студент повинен отримати мінімум три оцінки. Якщо оцінок більше, враховуються найвищі. Якщо оцінок менше, сума буде меншою. Таким чином заохочуємо студента до активності і підвищення успішності. За два модулі студенти також можуть набрати по 10 балів. У кінці семестру усі одержані оцінки додаються: три оцінки за відповіді на семінарах і дві – за модулі – і множаться на коефіцієнт 2. Таким чином, за семестр студент набирає до 100 балів. Якщо за семестр набрано більше 50 балів, залік ставимо «автоматично». Якщо балів набрано менше, студент приходить на залік, де може отримати не більше 20 балів.
- Бали за аудиторну роботу не відпрацьовуються у разі пропусків без поважної причини. Якщо студент жодного разу не відповідав на семінарських заняттях, матиме відповідний поточний контроль – 0 балів.
- Форми участі студентів у навчальному процесі, які підлягають поточному контролю:
 - виступ з основного питання
 - усна наукова доповідь
 - доповнення, запитання до виступаючого, рецензія на виступ
 - участь у дискусіях
 - аналіз першоджерел і монографічної літератури
 - письмові завдання (тестові, контрольні, творчі роботи)
 - реферат, есе (письмові роботи, оформлені відповідно до вимог)

Результати поточного контролю заносяться до журналу обліку роботи академічної групи. Позитивна оцінка поточної успішності студента за відсутності пропущених і невідпрацьованих семінарських занять, позитивні оцінки за модульні роботи є підставою допуску до підсумкової форми контролю – заліку.

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль №1					Змістовий модуль № 2					
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	К.р.	100
10	10	10	10	10	10	10	10	10	10	

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Федик О.В. «Психологічні основи сексуальності» матеріали для самопідготовки до семінарських занять для студентів спеціальності «Психологія» /Редагування та упорядкування О.В.Федик. – Івано-Франківськ: Плай, 2010. – 159 с.
2. Федик О.В. Сексологія: словник-довідник / Упорядник О. В. Федик. – Івано-Франківськ: НАІР, 2012. – 225 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В. Медицинская сексология. Саратов, 1990.
2. Ворник Б.М. Расстройства половой идентификации. Киев, 1998.
3. Имелинский К. Сексология и сексопатология. М., 1986.
4. Діденко С.В. Психологія сексуальності та сексуальних стосунків К.; Арістей, 2003
5. Кришталь В.В. Сексологія. Харків; Фоліо, 2008
6. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р. Основы сексологии. М., 1998.
7. Берн Э. Секс в человеческой любви. М, 1990.
8. Вейнингер О. Пол и характер. Мужчина и женщина в мире страстей и эротики. Пер. с нем. – М.: Форум ХІХ – ХХ – ХХІ, 1991. – 192 с.
9. Имелинский К. Сексология и сексопатология. Пер. с польск. М., 1986.
10. Келли Б.Ф. Основы современной сексологии. – СПб., 2000.
11. Кемпер И. Практика сексуальной психотерапии. Т. 1 – М.: АО Издат-я группа «Прогресс» - «Культура», 1994.

12. Коллонтай А. Любовь и мораль. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К.В. Сельченко. – Мн.: Харвест, 1998. С. 31 – 42.
13. Кон И.С. Введение в сексологию: Учебное пособие. - М.: Олимп, ИНФРА-М, 1999.
14. Кон И.С. Вкус запретного плода. Сексология для всех. М., 1998.
15. Кон И.С. Сексуальная культура в России: клубничка на березке. М., 1997.
16. Кришталь В. А., Гульман Б.Л. Сексология. Т. 1. Нормальная сексология. Харьков, 1997.
17. Лев-Старович З. Секс в культурах мира. Пер. с польск. М., 1991.
18. Лем С. Секс и культура // Психосексология: Хрестоматия / Сост. К.В. Сельченко. – Мн.: Харвест, 1998. С.178 – 210.
19. Література
20. Мантегацца П. Любовь рода человеческого. М., 1999.
21. Мастерс У., Джонсон В., Колодны Р. Мастерс и Джонсон о любви и сексе.: В 2 т. Пер. с англ. СПб., 1991.
22. Райх В. Сексуальная революция – СПб., 1997.
23. Сексология / Под науч. Ред. Д.Н. Исаева. – СПб.: Питер, 2001. 512с.: ил. – (Серия «Хрестоматия по психологии»). Раздел 1. Сексология: история, теория, методы исследования. С. 17 – 125.
24. Сексология. Энциклопедический справочник по сексологии и смежным наукам. Минск, 1993.
25. Теннэхилл Р. Секс в истории. М., 1985.
26. Фернхем А., Хейвен П. Личность и социальное поведение.- СПб.: Питер, 2001. Гл. 5, С. 147 – 171.
27. Философия любви.: В 2 т. Под общей ред. А.А. Горского, сост. А.А. Ивин. М., 1990.
28. Фрейд З. Очерки по теории сексуальности // Я и Оно: Сочинения. – М.: ЗАО Изд-во ЭКСМО-Пресс; Харьков: Изд-во «Фолио», 1999, С.529 – 709.
29. Шнейдер Л.Б. Психология семейных отношений. Курс лекций. – М.: Апрель-Пресс, Изд-во ЭКСМО-Пресс, 2000, Гл. Психология сексуальности. С.392 – 460.
30. Шопенгауэр А. Метафизика половой любви. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К.В. Сельченко. – Мн.: Харвест, 1998. С.123 – 150.

Допоміжна

1. Адлер А. Любовные отношения и их нарушения // Очерки по индивидуальной психологии / http://psychol.ras.ru/ippp_pfr/j3p/20010410/20010410a/htm
2. Акимова Л. Н. Психология сексуальности. - Одесса: СМІЛ, 2005. - 198
3. Аккерман Д. Слагаемые страсти: чувственная сторона любви / Любовь в истории. – М., 1995.
4. Бэрн Э. Секс в человеческой любви. – М., 1991.
5. Бэрн Э. Секс в человеческой жизни. – М., 1999.
6. Буртянский Д.Л., Кришталь В.В., Смирнов Г.В. Медицинская сексология. – Саратов, 1990.
7. Ворник Б.М. Расстройства половой идентификации. – Киев, 1998.
8. В поисках сексуальности: Сборник статей / Под ред. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб., 2002.

9. Гульма Б. Л. Сексуальные преступления. - Харьков: НМЛ "Рубикон", 1994. –272 с.
10. Горошко Е.И., Холод А.М. Антропоцентризм экспрессивной стилистики транссексуалов:/Материалы конференции - Ростов-н/Д, 1995.С 24-26.
11. Завилянский, В.М. Блейхер, И.В., Крук, Л. И., Завилянская. Справочник по сексологии - 2-е изд., перераб. и доп. -К.: Выща школа, 1989. - 311 с.
12. Здравомыслова Е., Темкина А. Анализ нарратива: возможности реконструкции сексуальной идентичности // В поисках сексуальности: Сборник статей / Под ред. Е. Здравомысловой и А. Темкиной. – СПб.: Изд-во Д. Буланин. 2002. – С. 549-558.
13. Зимбардо Ф. Секс и застенчивость / Застенчивость. – М., 1991.
14. Имелинский К. Сексология и сексопатология. – М., 1986.
15. Каган В.Е. Воспитателю о сексологии. – М., 1991.
16. Каган В.Е. Психосексуальное воспитание детей и подростков. – Ленингр., 1990.
17. Каплан Х.С. Сексуальная терапия. – М., 1994.
18. Кащенко Е.А. Основы социокультурной сексологии. – М., 2002.
19. Келли Гери Ф. Основы современной сексологии. – Санкт-Петербург, 2000.
20. Кон И.С. Введение в сексологию. – М., 1988.
21. Кон И.С. Вкус запретного плода. – М., 1997.
22. Кон И.С. Лунный свет на заре. – М., 1988.
23. Кон И.С. Психология ранней юности. – М., 1989.
24. Крафт-Эбинг Р. фон. Половая психопатия, с обращением особого внимания на извращение полового чувства. Пер. с нем. – М.: Республика, 1996. - 591 с.
25. Крафт-Эбинг Р. Сексуальные катастрофы. – Минск, 1994.
26. Кришталь В.В. Сексуальна гармонія подружньої пари. – К., 1990.
27. Кушнирук Ю.И., Щербаков А.П. Популярно о сексологии. – Киев, 1988.
28. Лев-Старович З. Секс в культурах мира. – М., 1991.
29. Лоуэн А. Мужская и женская сексуальность / Любовь и оргазм. – М., 1997.
30. Лоуэн А. Секс и любовь. Любовь и секс / Любовь и оргазм. – М., 1997.
31. Люшер М. Сигналы личности. – Воронеж, 1993.
32. Мастерс У., Джонсон В., Колодни Р. Основы сексологии. – М., 1998.
33. Общая сексопатология. Руководство для врачей / Под ред. Г.С. Васильченко. – М.: Медицина, 2005. – 512 с.
34. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru/>
35. Психология и психоанализ сексуальности / Под ред. Д.Я. Райгородского. – Самара, 2002.
36. Ревеншторф Д. Расстройства отношений и сексуальные расстройства / Клиническая психология // Под ред. Ф. Пере. – СПб., 2004. – С. 1220-1255.
37. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
38. Розин В., Шапинская Р. Природа любви. – М., 1993.
39. Розин В. Психика и телесность / Психология и психоанализ сексуальности // Под ред. Райгородского Д.Я. – Самара, 2002.
40. Русский медицинский сервер <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
41. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>
42. Сексопатология: Справочник / Под ред. Г.С. Васильченко. – М., 1990.
43. Сексология: Хрестоматия / Под науч. ред. Д.Н. Исаева. – СПб., 2001.
44. Сосновский А. Лики любви. – М., 1992.
45. Старович З.-Л. Судебная сексология. – М.: Юридическая литература. –1991.

46. Тэннэхилл Р. Секс в истории. – М., 1995.
47. Фанти С. Сексуальность. Отношение между сексуальностью и агрессивностью / Микropsихоанализ. – М., 1991.
48. Фрейд З. «Культурная» сексуальная мораль и современная нервозность / Психология и психоанализ сексуальности // Под ред. Д.Я. Райгородского. – Самара, 2002.
49. Фрейд З. Три очерка по теории сексуальности // Психология бессознательного: Сб. произведений / Сост. М.Г. Ярошевский. – М.: Просвещение, 1989. – 448 с.
50. Фуко М. Супружеские узы / История сексуальности. – М., 1993.
51. Хорни К. Запрещённая женственность – фригидность / Женская психология. – СПб., 1993.
52. Хорни К. Роль сексуальности в невротической потребности в любви / Невротическая личность нашего времени. – М., 1993.

15. Інформаційні ресурси

1. Персональный сайт И.С.Кона <http://sexology.narod.ru>
2. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru>
3. Психосексология: Хрестоматия / Сост. К. В. Сельченко / <http://www.myword.ru>
4. Русский медицинский сервер <http://www.rusmedserv.com/psychsex/>
5. Сайт “Сексология и сексуальное здоровье” <http://autoeros.stealth.ru/>